

S Ö T É T S É G

Irta: FODOR JÓZSEF

I.

Mint ki rettentő ütést kap, de lassan
Jön csak a szívhámvasztó fájdalom vak
Nyilallása, — hogy azután a kinnak
Örjöngő harsogásába zuhantan
Rázkodjék élete: mély kábulatban
Roppant sebemtől még, s vad ámulatnak
S hihetetlennek gőzén át veszem csak —
Hogy elmentél. S még bennem szörnyű csend van,
Döbentő csend; az újult öntudatra
Még nem nyílt rá, előtte felszakadva
Az óvó köd, a Való óriásra
Nyúlt réme — mit csak elképzelve: jobban
Féltem: mint alvót költ, álom-nyomottan,
Torkára térdelt szörnyű látomása !

II.

Oh, durva, vad sors egyyéfert szíveknek
Egy mástól válni, még ha kis időre
Is! Oh, gyűlölt, veszett és balga, dőre
Helyzet, hogy két egy-lény más más helyeknek
Rabjaul tengjen — oh, mily örületnek
Bamba tulsága: hogy kit itt, e nyögve
Utált táncban egy fog még — messze lökve
Attól is, lesse, mily tompán peregnek
A vad napok! Oh, szörnyű sors, szörnyű, bomlott
Sorsa nemünknek: hogy a kín s a gondok
Még semmik: de gyötrő dühére gyűltan
A Vad Kéz gyilkát létünk legszívének
Szegzi — hogy zord hegyétől mint a féreg,
Kúszunk a föld porában nyomorultan!

III.

Te vagy Napom — s hogy elmentél, sötétbe
Hulltam, sötétbe, mely ezer vad árnyat
Szűl s az izgatott agy szörnynek csodáltat
Száz dolgot, mit jó lángod tiszta fénye
Elűz. Napom vagy: s imént fönнен égve
Vontál be még — s egyszerre zord varázslat
Vitt el: ne ámulj hát, ha a galád, vad
Éjben, melybe hulltam, ily fojtva-tépve
Ront rám a nyugtalanság. Oh, sugára
Vagy te lelkennek: és én drága lángja
Táplálta bolygó: ha fennvagy, ha látlak —
Vaguok, élek. S ha letűnsz: fagy-csikartan,
Mezőim dülő zürben, a jég-viharban
Bolyongok vak vadonján a világnak!

IV.

Döbrent ámulásom nyűtt, szürke helyzet
 Legyen — és úgy tűnjön, mint megszokottak,
 Hogy az üres napok bután botolnak,
 Nélküled, s — légnélkül fúló — keverjék
 Olcsó enyhülést, rágva a türelmet
 Epedt szemmel, mint ketrecben, tiport vad,
 Sebét nyalón — és így törjek a sorsnak
 Kerekébe? Nem! e kin-verte lelket
 Nem csitítja füledet egymásutánja
 Ön-napoknak, s állat-bölcs megszokásra
 Nem fordul a menteddel tágra tépett
 Űr mélyén — de mint metszett drága tagnak
 Örök nyomán: érzem, hogy egyre sorvad
 Utánad benne, lassan sorvad az élet!

V.

Még minden úgy van, mint továsietve
 Hagytad — nem merek hozzányulni, mintha
 Egyszerre roppant végzetet zuditna
 Reám, ha bolygatnám: mert még remegve
 Óvott szép öncsalás fog, s nem hihetve
 Függ bennem, hogy elmentél. Hiszen itt a
 Pohár még, melyből ittál, ott viritva
 Mélyén pár csöpp; s a lom mit odavetve
 Hagytál, hogy siettél. Oh, lágy, meleg, jó
 Rendetlenség, mint testről most lebomló
 Ruha; még mind friss, percre-eltűnésed
 Érzését sugja. És én ráborulva,
 A vad valót még nem akarva, tudva,
 Ittléted álmát iszom, mint a részeg!

VI.

Minden reggel kinyílik, mint egy ablak
 S fényt ont szobámba — és csak áll meredten
 Az idő: idő, melynek soha nincsen
 Változása, örök, nagy nyugalomnak
 Érzését hozva: hogy mint volt a tegnap,
 Ugy van ma is, s szent titkát leplezetten
 Tartja csak a játszi közel — s ha rebben
 A szálló perc, szokott időnkre látlak
 Megint. S mánt állok itt: hallani szinte,
 Hogy lélegzik a nyugodt csönd, pihelve,
 Redőtlen arccal, mit egy árny se szaggat —
 És mosolygó képe bűvöletében,
 Gyermekként, kit csaló játék fog, érzem
 Percig bennem szünni a nagy siralmat.

VII.

Hiába hörgök az üres időbe,
 Nem jön hang vissza: megvan, ami megvan —
 S poklom, vagy nyugtom attól függ, magamban

Hogy oldom bírhatóvá a betöltve
 Kész végzetet: a mély porig letörve,
 Szent, nagy bűm előtt önvédő dacomban
 Felszegve lelkem — vagy hagyva a kinban
 Elfulni, kétségbeesett gyönyörre
 Fordítva a romlást? — Oh, kúsza, dermedt
 Bizonytalanság, zűr! Harc, melyre enyhet
 Nem nyujt semmi! S te: aki jöttél sugárnak —
 És lettél kín számomra s bú: amelyhez
 Játék az éj, a vad-rémteli, terhes
 Pokol és árnyéka a zord halálnak!

VIII.

Milyen hihetetlen, hogy nem vagy itten
 Mellettem — s hogy hazatérve se lelhet
 Szemem; s a fagyott szobák siri, dermedt
 Csöndje vár csak, mint test, miből kilebben
 A lélek: és én néma döbbenetben
 Állok s nézek az ürbe, mely helyetted
 Itt van — amíg a lélekfojtó csöndet
 Besziva, mint halk isten-ítéletben,
 Meggörnyedek! S a sorsnak durva körmét
 Érzem — mely lelkeket köt, s játszva tör szét,
 S a mi kicsi, egyetlen, rátapadva
 Félt kincsünket úgy fojtja, mint gonosz vad
 A gyermek madarát: — most élt: s zokoghat
 Ráborulva a vérző szürke rongyra!

IX.

Már nagy delén kereng s száll büszke rendem,
 Homokórámon viharzón peregnek
 A gyors szemek — és e földtől szívemnek
 Más vágya nincs, csak addig közelemben
 Maradj, s ily durván ne kelljen viselnem
 Az elválások gyötrésteli, dermedt,
 Torz időt — mi velem meggyűlöltet
 Minden kis izt, mi van még rejtve, bennem
 Az élelvágyból: és rázom a láncot,
 Istentkisértőn — mely gyökérbe vásott
 Vaskapcsokkal fogja hozzád e lelket:
 Tehetetlen könny közt, bútól örülten
 Atkozva már e lét, ész, végzet ellen
 Lázadó, nagy, lehetetlen szerelmet!

X.

Megtört áldozatként csüggök a dolgok
 Alatt; zord kedvük ellen még lehellni
 Sincs már erőm, s lelkem alélt pehelynyi
 Kénnyel se hány ellent: s állok, lehullok —
 Mindegy. Tompa belsem előtt mi csillog:
 Nincs árva fény, és habként, habra kelni,
 Sivár jövők tolongó, csúf, ezernyi

*Napját látom, mikkel már újra harcot
Nem kezdek. S csak állok: mint durva vésznék
Kis csöndjén hajótört, kit, uszva, részeg
Szájjal szív már a mély — s alélva-veszve:
Egy hangot hall, s mosolyg. Száz torka-tátott
Bajt így győz, s egy reménytelen világot
A rádemplékezés egy röpke perce!*

É H S É G É S S Z E R E L E M

Irta: NEUFELD BÉLA

Van-e valamely párhuzamosság, összefüggés, kölcsönhatás a kettő között? Erre kívánunk itt vázlatosan felelni.

Már a mítosz is istennőket teremt a szerelem és az éhség egyetemes életnyilvánulásainak. *Eros* és *Ananke* a szerelem és a táplálkozás istennői. Éhség és szerelem számunkra is a schilleri fogalmazásban valósul meg, mint ama két alapvető életnyilvánulás, mely a schilleri elgondolásban a világ üzemét fenntartja. Mert valójában az éhség ösztönének kielégítése az egyén fennmaradását biztosítja, miként a nemi ösztön követése a faj fennmaradását szolgálja. Teológiai-metafizikai szemlélet az éhség és a nemi ösztön elsődleges ösztönzéseit az ön- és fajfenntartás jelenségeivel azonosítja. Ez a felfogás tehát azt állítja, hogy azért szeretkezünk, hogy utódokat hozzunk létre, azért táplálkozunk, hogy életünket fenntartsuk. Ez *látszatra* megvesztegetően hat, de az ok-okozat összefüggésében a felületen mozog. Tény, hogy pl. a fajfenntartásnak a nemi ösztön kielégítése az eszköze, de az egyén nem a fajfenntartás szükségéből követi ösztönét, melyet akkor is követ, amidőn ugyanakkor annak következményeit, a fogantatást, megelőzni kívánja, hanem elemi erejű szervezeti szükségéből. Ugyanígy, nem azért táplálkozunk, mert az egyéni fennmaradás előfeltételét látjuk benne, hanem hasonlóan elsődleges, parancsoló szükségéből. Mert éhség és nemi ösztön, mint elsődleges, dinamikus erők, természetükben mélyen azonosak s kielégülésre törekvő feszültségükkel az egyént cselekvő magatartásra kényszerítik. Valami ellenállhatatlan ösztönzés feszül mindkettőjükben, féktelen erejű törekvés („Drang“), mely nem nyugszik addig, míg kielégülést nem talál. Ez az elemi jelenség a természet világában egyetemes érvényű, s az ember társadalmára is érvényes. Az állatok, akár csak az ember, az éhség érzetére motorikusan fogékonyak. Állatok vándorlásra kelnek, s meg nem állnak, míg élelemre nem találnak. Nincs másként az emberrel se. Az emberiség kezdetleges korszakaiban az emberhordák vándorlásait az éhség korbácsa hajtotta, de később is, viszonylagosan fejlettebb társadalmi fokon, a történelem ismeri még a népvándorlásokat, melyeknek elsődlegesen éhségmotivuma volt. A civilizálódott társadalmakban a közösség javakkal való ellátása feleslegessé teszi a vándorlást, de bizonyos elemi katasztrófák alkalmával megfigyelhető az éhség, mint vándor-motivum feléledése. Elég emlékeztetni az ukrainai éhségkatasztrófára — a szárazság következtében — a 20-as évek elején, avagy az indiai és kínai roppant tömegvándorlásokra elemi éhségkatasztrófák nyomán. Ebben az éhségparancsolta vándorlásban valami elsődleges élettani nyilvánulást vagyunk hajlandók látni.

Az embernél természetszerűleg az intelligenciának az ösztönre ojtó-